

Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Vår saksbehandler
Eli-Karin Flagtvedt

Kopi til

Vår dato
25.03.2021

Vår referanse

Deres referanse
20/6731-1

Høring NOU 2020: 15 Det handler om Norge

Unio viser til invitasjon til høring av NOU 2020: 15 *Det handler om Norge*, og vi takker med dette for anledningen til å sende inn vårt høringssvar.

Unio er Norges største hovedorganisasjon for arbeidstakere med høyere utdanning. Vi har over 380 000 medlemmer fordelt på 13 medlemsforbund. Unio-organisasjonenes medlemmer representerer profesjoner som sikrer kvaliteten i offentlige tjenester. Våre forbund representerer yrkesgrupper som sikrer fortsatt vekst, trivsel, helse og kompetanse i distriktene, og som dermed er helt essensielle for videreutvikling av gode og bærekraftige samfunn i distriktene. Vi viser til egne høringssvar fra Norsk sykepleierforbund og Utdanningsforbundet.

Unio jobber for at alle innbyggere skal ha rett til velferdstjenester av likeverdig kvalitet og omfang. Vi ønsker derfor utredningen om fortsatt bærekraft i hele Norge velkommen.

Utfordringsbildet

Utvalget peker på at befolkningen i distriktene blir stadig eldre, og at de mest akutte utfordringene handler om tilgangen på grunnleggende tjenester og kvaliteten på tjenestene. Hvordan skal en stadig aldrende befolkning i distriktene få tilgang på helsetjenester av god kvalitet, og hvordan skal distriktene sikre at unge mennesker med bakgrunn fra sentrale strøk, ønsker å bosette seg i distriktene?

Unio støtter utvalget i at det er positivt og viktig for Norges del at befolkningen i distriktene opprettholdes i årene fremover. Bærekraftige distrikter må sikre god velferd for alle innbyggerne, og dette inkluderer alt fra god familiepolitikk, barnehager, grunnutdanninger, helsetilbud og muligheter for å fornye kompetanse i et livslangt læringsperspektiv. Det er behov for helhetstenkning mellom ulike samfunns- og politikkområder.

For å få til dette må det føres en aktiv politikk som gjør det attraktivt også for den yngre delen av befolkningen å bosette seg i distriktene. Vi støtter utvalgets synspunkter om at det ikke ensidig må fokuseres på befolkningsutvikling, men også på tjenestene til befolkningen som til enhver tid bor i distriktene. Aktiv strategitenkning og erfaringsdeling mellom distriktskommuner vil være vesentlig i dette

arbeidet. Vi støtter utvalget i at det bør prøves ut flere alternative modeller og virkemidler for nye tiltak i distriktpolitikken.

Dette er særlig viktig med tanke på at en aldrende befolkning, og rekrutteringsutfordringer i de store velferdsyrkene innenfor både helse- og utdanningssektoren, ikke bare er utfordringer som kommer til å prege distriktene i årene fremover. Aktiv og fremtidsrettet distriktpolitikk må derfor ta høyde for at tilbudene til innbyggerne må være attraktive i konkurranse med mer urbane strøk.

Å rekruttere og beholde etterspurt arbeidskraft

Utvalget konstaterer at distriktskommuner har vedvarende utfordringer med å rekruttere arbeidskraft med høyere utdanning. Samtidig vil vi vise til at det er et generelt økende behov for faglært arbeidskraft på videregående nivå. Kompetansebehovsutvalget viste at det på videregående nivå er størst mangel på helsefagarbeidere og tømrere. På høyere utdanningsnivå er det størst mangel på sykepleiere og IKT-utviklere.¹

God tilgang på relevant fagarbeiderkompetanse er vesentlig for fortsatt vekst i distriktene. Vi vil her peke på den rollen fylkeskommunene har fått for å sikre at regionalt arbeidsliv har tilgang på relevant kompetanse, og at arbeidstakere har tilgang på etter- og videreutdanning som arbeidslivet etterspør. Vi mener at videregående skoler må få en større rolle som utdanningstilbyder og aktør i regionene. Vi viser her til at regjeringen vil legge fram en melding til Stortinget om både struktur og innhold i videregående opplæring, og en nærmere omtale av den rollen videregående opplæring skal ha i en kompetansesammenheng. Vi mener at videregående opplæring må ta et større ansvar for kompetanseutvikling for både ungdom og voksne, og at det ikke bare er en grunnopplæring, men også et livslangt læringsperspektiv som må legges til grunn.

Unio mener det er viktig å peke på satsing på fagskolene som en viktig regional kompetanseaktør. Fagskolene bør ha en sentral rolle når det gjelder å tilby god etter- og videreutdanning for fagarbeidere, og tilbudene som utvikles kan være desentrale og fleksible. Vi viser her til at regjeringen vil legge fram en strategi for høyere yrkesfaglig utdanning i løpet av våren.

Vi deler utvalgets bekymring når det gjelder etterspørsel etter helse- og omsorgstjenester og knapphet på helsepersonell. Dette er en hovedutfordring i samfunnet vårt, særlig i distriktene. Mangel på arbeidskraft og kompetanse, spredt bosetting og lange avstander vil utfordre distriktskommunenes muligheter og evne til å tilby gode tjenester.

Å rekruttere og beholde kritisk helsekompetanse krever et bredt spekter av tilnærminger. Både gode lønns- og arbeidsvilkår, men også gode fagmiljø og muligheter til å utvikle seg karrieremessig er helt vesentlig for å rekruttere og beholde helsepersonell. Her vil distriktene måtte være konkurransedyktige i en situasjon der også mer urbane områder vil møte de samme utfordringene. Tilgang på gode fagmiljø og muligheter for heltidsstillinger vil da være avgjørende.

Desentrale, digitale og fleksible utdanningstilbud kan være en løsning for å utdanne flere personer til de viktige velferdsyrkene innenfor helse- og utdanningssektorene. Kunnskapsdepartementet skal legge fram en strategi for fleksibel og desentral etter- og videreutdanning i løpet av våren. Rekruttering til distriktsområder er et av målene med å utvikle desentrale og fleksible utdanningstilbud.

Vi mener det ligger et godt potensial for rekruttering i desentrale utdanninger, men vil også peke på at desentrale, digitale utdanninger må ha de samme krav til kvalitet som settes i all høyere utdanning. Dette

¹ NOU 2020: 2 *Fremtidige kompetansebehov III*.

knytter seg blant annet til at kunnskap er noe som utvikler seg over tid og i samarbeid med andre. Både helseutdanningene og lærerutdanningene utdanner til relasjonelle yrker, og fulldigitaliserte utdanninger er derfor ikke velegnet for disse utdanningene. Vi vil også vise til Studiebarometeret for 2020, som viste at 7 av 10 studenter mener at de har fått et dårligere undervisningstilbud etter at undervisningen ble digital under pandemien.

Muligheter knyttet til digitalisering

Utvalget peker på at god og stabil tilgang til elektronisk kommunikasjon er avgjørende for at folk skal bo og arbeide i distriktene. Robust infrastruktur som sikrer at alle har tilgang på de samme tjenestene er derfor vesentlig for utvikling av distriktene. Dersom bærekraften i offentlig sektor skal preges av mer digitale tjenester, er fortsatt utbygging av høyhastighetsbredbånd nødvendig i distriktene. Vi støtter utvalget i at denne infrastrukturen er et kritisk viktig nasjonalt fellesgode.

En annen relevant problemstilling er den kompetansen befolkningen har til å ta i bruk digitale tjenester. Utvikling av digitale verktøy som kommer til å endre organiseringen av tjenestene må ta høyde for at den digitale kompetansen er ulikt fordelt, og sikre at dette ikke fører til økt sosial ulikhet i helsetjenestene.

Viktig å sikre medvirkning

Til slutt vil vi peke på at en positiv utvikling for distriktene vil kreve nytenkning, omstilling og utvikling av lokalsamfunnene i et langsiktig perspektiv. Åpne demokratiske prosesser preget av medbestemmelse, innflytelse og arbeidstakerrettigheter må prege utviklingen.

Vennlig hilsen
Unio

Jon Olav Bjergene
Sekretariatsjef